

УДК 340.11
ББК 67.9(4Укр)
Ю 48

Н 62 **Нові вектори розвитку демократії та інститутів держави і права:**
збірник матеріалів Міжнародної юридичної науково-практичної
конференції «Актуальна юриспруденція», м. Київ, 10 грудня 2015 року.
Тези наукових доповідей. – К.: Центр учбової літератури, 2015. – 244 с.

ISBN 978-611-01-0509-5

У збірник увійшли тези наукових доповідей з актуальних проблем юриспруденції, які оприлюднені 10 грудня 2015 року на Інтернет-сторінках сайту www.LegalActivity.com.ua, де додатково можна ознайомитися з відгуками, коментарями та науковими дискусіями учасників конференції, відвідувачів та гостей сайту. Також усі опубліковані матеріали конференції внесені до наукометричної бази Science Index (ліцензійний договір №543-09/2013).

Збірник буде корисним і цікавим для наукових, науково-педагогічних працівників вищих навчальних закладів та наукових установ, докторантів, аспірантів, здобувачів наукового ступеня, студентів юридичного спрямування, юристів, адвокатів, правозахисників, працівників органів державної влади та місцевого самоврядування, інших осіб.

У збірнику максимально точно збережена орфографія, пунктуація та стилістика авторських текстів, які були запропоновані учасниками конференції.

Організаційний комітет Міжнародної юридичної науково-практичної Інтернет-конференції не завжди поділяє думки учасників конференції.

Повну відповідальність за зміст тез доповідей, достовірність та якість поданого матеріалу несуть учасники конференції, їх наукові керівники, рецензенти та структурні підрозділи вищих навчальних закладів та наукових установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ББК 67.9(4Укр)

ISBN 978-611-01-0509-5

Усі права захищені. За будь-якого використання матеріалів конференції посилання на джерело є обов'язковим.

© Колектив авторів, 2015

© МЮНПІК «Актуальна юриспруденція», 2015

ПРОТИДІЯ ФУНКЦІОНУВАННЮ КОНВЕРТАЦІЙНИХ ЦЕНТРІВ У КОНТЕКСТІ БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ В УКРАЇНІ

БІЛОУС Ольга Петрівна,

*здобувач Науково-дослідного інституту
вивчення проблем злочинності ім. академіка
В.В. Сташиса НАПрН України*

Оцінюючи поточні результати здійснення реформи правоохоронної галузі, з обережним оптимізмом можна виокремити посилення в нашій державі боротьби зі злочинами корупційної спрямованості (хабарництвом) [1, с. 522-523], що здійснюється під шаленим тиском цілої низки внутрішніх і зовнішніх чинників у відповідь на давно назрілий запит громадянського суспільства. Аналіз результатів діяльності з викриття й притягнення хабарників до кримінальної відповідальності дозволяє дійти висновку про те, що корумповані службові особи найчастіше прагнуть отримати неправомірну вигоду у вигляді грошових коштів готівкою в національній та/або іноземній валюті. Як відзначається Державною службою фінансового моніторингу України, в умовах чіткого контролю фінансової системи та зовнішньоекономічної діяльності зі сторони органів державної влади увага злочинців зосереджується на використанні готівки в злочинних схемах, а саме переведенні безготівкових коштів у готівку та її переміщення між учасниками таких схем [2].

У даному випадку йдеться не тільки і не стільки про конвертацію грошових коштів (конвертацію валюти) – (лат. *convertir*) переведення вартості однієї національної валюти в іншу, що здійснюється за певною шкалою, зокрема, обмін гривні на іноземну валюту, умови та порядок якого встановлюються Національним банком України відповідно до законодавства України про валютне регулювання (ч. 1 ст. 37 Закону України «Про Національний банк України»). Зауважимо, що конвертувати (лат. *convertere* – змінювати, перетворювати) походить від іменника конверсія й означає здійснювати її (конверсію) як у вузькому значенні (наприклад, обмінювати одну валюту на іншу), так і здійснювати перерахунок, а також узагалі змінювати що-небудь, перетворюючи в нову форму, нову якість.

За усталеною традицією переведення безготівкових коштів у готівку прийнято помилково іменувати «конвертацією». У контексті ж дослідження технологій злочинного збагачення, які забезпечують широкомасштабний тіньовий обіг неврахованої (чорної) готівки, доцільно вести мову власне про

«конверсію», як поняття, яке за своїм обсягом є значно ширшим за «конвертацію» та повністю поглинає останню.

Під конверсією, що в буквальному перекладі з латини та низки інших іноземних мов означає «перетворення» і стало першоосновою для виникнення таких термінів як «конвертування», «конвертація», «конвертаційний», на пострадянському просторі в більшості випадків прийнято розуміти переведення підприємств військово-промислового комплексу на випуск товарів народного споживання (конверсія військового виробництва). Проте це лише одне й не саме об'ємне значення цього терміну, оскільки конверсія – (лат. *conversion* – звернення, перетворення, переказування) в економіці означає переведення будь-яких промислових підприємств з виробництва однієї продукції на випуск якісно іншої, а в фінансовій сфері – обмін, перетворення, перерахунок, що передбачає істотне перетворення, змінення умов, заміну одних об'єктів виробництва іншими або одних фінансових інструментів на інші. Наприклад, розрізняють зворотну конверсію (зворотний обмін зобов'язань на цінні папери), конверсію акцій (обмін акцій на цінні папери іншого типу (випушені тією самою компанією), конверсію цінних паперів (обмін цінних паперів на цінні папери іншого виду, що їх випустила та сама компанія), конверсію валюти (обмін однієї валюти (у тому числі вітчизняної) на іншу (у тому числі іноземну) за діючим валютним курсом (конвертація) тощо.

Термін «конверсія» згадується й у ст. 6 Конвенції Організації Об'єднаних Націй проти транснаціональної організованої злочинності від 15.11.2000 р., якою регламентовано криміналізацію відмивання доходів від злочинів. Саме до конверсії, як процесу зміни, перетворення чого-небудь у нову форму чи нову якість, цілком справедливо буде віднести й переказ безготівкових грошових коштів у готівку.

Останнім часом у фахових колах відмічається загрозлива тенденція, відповідно до якої найбільші системні банки України активно переказують безготівкові грошові кошти в готівку. Національний банк України розглядає такі операції як «не ринкові й спрямовані на незаконне переведення грошових коштів у готівку» [3]. За наведеними ним даними, сягнувши у 2013 р. свого мінімального значення, частка готівки поза банками у грошовій масі розпочала висхідну динаміку. Так, станом на 01.01.2002 р. ця частка становила 42,76; 01.01.2003 – 35,05; 01.01.2004 – 34,84; 01.01.2005 – 33,62%; 01.01.2006 – 31,01; 01.01.2007 – 28,72; 01.01.2008 – 28,04; 01.01.2009 – 30,02; 01.01.2010 – 32,22; 01.01.2011 – 30,61; 01.01.2012 – 28,11; 01.01.2013 – 26,28; 01.01.2014 – 26,16; 01.01.2015 вже – 29,57%.

При цьому, обсяг готівки поза банками невинно зростає в геометричній

прогресії і, наприклад, станом на 01.01.2002 р. склав – 19,5; 01.01.2003 – 24,9; 01.01.2004 – 33,1; 01.01.2005 – 42,3; 01.01.2006 – 60,2; 01.01.2007 – 75,0; 01.01.2008 – 111,1; 01.01.2009 – 154,8; 01.01.2010 – 157,0; 01.01.2011 – 183,0; 01.01.2012 – 192,7; 01.01.2013 – 203,2; 01.01.2014 – 237,8; 01.01.2015 – 282,9 млрд грн. [4].

Тіньовий обіг значної частини цих коштів забезпечується конвертаційними (конверсійними) центрами – стійкими злочинними об'єднаннями, створеними з метою заняття злочинною діяльністю під прикриттям і з використанням можливостей офіційно зареєстрованих суб'єктів господарювання для одержання, прямо або посередньо, фінансової або іншої матеріальної вигоди. Від початку 2015 р. тільки податковою міліцією припинено протиправну діяльність 56 конвертаційних центрів, якими було проконвертовано 16,2 млрд грн. [5].

Незаконне переведення безготівкових грошових коштів у готівку, часто поєднуване з конвертацією валют, зменшенням податкових зобов'язань чи формуванням фіктивного податкового кредиту з ПДВ, привласненням державної та приватної власності, легалізацією «брудних» доходів та вчиненням інших злочинів є найбільш затребуваним видом діяльності саме таких осередків злочинності.

Вивчення літературних джерел і матеріалів слідчої та судової практики дозволило нам класифікувати конвертаційні центри наступним чином: 1) за територіальним поширенням їх діяльності: (а) місцеві; (б) регіональні, (в) міжрегіональні, (г) міжнародні (транснаціональні); 2) за галузевим поширенням їх діяльності: (а) галузеві і (б) міжгалузеві; 3) за колом користувачів їх послуг: (а) внутрішні (штатні, інсайдерські) і (б) зовнішні (позаштатні, фрилансерські); 4) за асортиментом їх послуг: (а) спеціалізовані (вузькопрофільні) і (б) універсальні (широко профільні, комплексні); 5) за обсягом здійснюваної діяльності: (а) малі, (б) середні, (в) великі (потужні); 6) за ступенем залучення до їх діяльності фінансових установ: (а) позабанківські, (б) банківські та (в) міжбанківські; 7) за технологією злочинної діяльності: (а) класичні та (б) новітні (нового зразка). У 2010-2014 рр. залежно від рівня корупційної взаємодії зі службовими особами контролюючих і правоохоронних органів існував додатковий поділ конвертаційних центрів на: (а) «програмні» і (б) «партизанські».

Конвертаційні центри, як неофіційні високоорганізовані об'єднання фіктивних підприємств, у яких запроваджується чітке централізоване управління зі створення, функціонування й припинення діяльності кожного з учасників цих центрів, і далі створюються й оновлюються на систематичній основі. Занурення у наведену вище класифікацію дозволяє нам дійти висновку

про те, що стабільно високий попит на їх злочинні послуги і, відповідно, постійно відновлюване існування їх розгалуженої мережі забезпечується функціонуванням наступного замкненого кола: неврахована готівка, отримання якої з використанням конвертаційних центрів в астрономічних обсягах давно стало високорентабельним різновидом злочинного бізнесу, як кров, що постійно живить гіпертрофований організм організованої злочинності, збагачує неправомірною вигодою корумпованих службових осіб різних державних органів, в тому числі й тих, прямим обов'язком яких є протидія цьому соціальному злу. Останні, зловживаючи владою, керуючись до певного часу власною безкарністю і маючи фактично необмежену можливість розпоряджатися отриманими в описаний спосіб злочинними доходами, забезпечують уникнення реальної відповідальності фізичними і юридичними особами, причетними до функціонування конвертаційних центрів. Внаслідок цього в останніх відсутня мотивація до припинення злочинної діяльності з власної волі.

Відтак, руйнації окресленого вище замкненого кола, подоланню корупції в Україні з одночасною ліквідацією конвертаційних центрів як системного суспільно небезпечного явища може сприяти забезпечення рівності всіх перед законом, максимальне обмеження допустимих обсягів готівки в обігу, постійний публічний моніторинг фактичного стилю життя передусім осіб, наділених владними повноваженнями, і забезпечення невідворотності покарання за істотну невідповідність фактичних витрат офіційним доходам як державних службовців, так і пересічних громадян.

Список використаних джерел:

1. Криміналістика: підруч. [Текст] / В.Ю. Шепітько, В.О. Коновалова, В.А. Журавель [та ін.]: за ред. В.Ю. Шепітька. – 5-те вид. переробл. та допов. – К.: Ін Юре, 2016. – 640 с.
2. Типології легалізації (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, з використанням готівки: рекомендації по виявленню схем відмивання коштів [Електронний ресурс] / Державна служба фінансового моніторингу. – Режим доступу: <http://www.sdfm.gov.ua>.
3. Крупнейшие банки Украины «уходят в кэш» [Електронний ресурс] // Деньги в Украине. – Режим доступу: <http://dengiua.com/banki-ukrainy-uxodyat/>.
4. Основні показники, що характеризують стан грошово-кредитного ринку [Електронний ресурс] / Національний Банк України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>.
5. Результати діяльності оперативних підрозділів ДФС за 11 місяців

ВДОСКОНАЛЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ З ІНШИМИ СУБ'ЄКТАМИ В ПРОЦЕСІ ЗАХИСТУ ЕКОНОМІКИ ВІД ЗЛОЧИННИХ ПОСЯГАНЬ

ВАСИЛИНЧУК Віктор Іванович,
*д.ю.н., професор, професор кафедри
спеціальної техніки та оперативно-
розшукового документування
Національної академії внутрішніх справ*

Оперативні підрозділи Національної поліції які протидіють злочинам у сфері економіки на системній основі уживають заходи щодо захисту бюджетних коштів від злочинних посягань, забезпечує правомірність застосування процедур закупівлі товарів, робіт і послуг та цільового використання бюджетних коштів; організують та здійснюють заходи щодо запобігання та викриття злочинів, пов'язаних з бюджетними коштами.

Особливу увагу оперативні підрозділи Національної поліції зосереджують на оперативному супроводженні бюджетних видатків, які спрямовуються на функціонування найбільш корупційно вразливих сфер, зокрема, соціально-економічну, охорони здоров'я, освіти і науки, молоді та спорту тощо. Крім цього, об'єктом контролю є не лише державні установи, які освоюють бюджетні кошти, а й діяльність органів влади та громадських організацій при використанні фінансової допомоги, яка надходить в Україну від міжнародних донорів.

Як свідчить аналіз практики викриття будь-якого кримінального правопорушення передують отримання інформації, її вивчення та оцінка. На сьогодні порядок і процедура отримання інформації правоохоронними органами передбачена Законами України, «Про оперативно-розшукову діяльність», «Національну поліцію України» та іншими нормативно-правовими актами. Незважаючи на нібито визначенні положення законодавчих актів у практич-